

Efectivitat d'una intervenció oportunista breu adreçada als pares i/o a les mares que fumen per disminuir l'exposició dels bebès a l'aire contaminat pel fum de tabac
ESTUDI BIBE

INSTRUCCIONS CLAU PER AL PERSONAL INVESTIGADOR

Projecte premiat amb el primer premi de la convocatòria d'ajudes a la recerca del Comitè Nacional per a la Prevenció del Tabaquisme 2007
i amb el primer ajut per a la publicació de protocols de recerca de l'IDIAP Jordi Gol (febrer de 2008)

Índex

	Pàg.
1. Presentació del projecte	2
1.1. Període de captació: abril - maig de 2009	
1.2. Visites de seguiment	
2. Algoritme	3
3. Punts clau per a la recollida de dades	4
4. Protocol per a la recollida de la mostra de cabells	5
5. Notes	6

1. PRESENTACIÓ DEL PROJECTE

1.1. Període de captació: abril - maig de 2009

Durant els dos mesos de període de captació i fins que s'obtinguin els 8 casos proposats, s'ha de preguntar a tots els pares i/o mares que entrin a la consulta, amb nadons de menys de 18 mesos, "**vostè, o la seva parella, fuma?**".

Criteris d'exclusió

- Bebès amb qui es preveu una dificultat per fer el seguiment fins als 6 mesos (fills d'immigrants que poden marxar, pacients no complidors, pacients de visita en atenció continuada que pot no pertànyer a la població assignada...).
- Addicció coneguda dels pares a altres substàncies.
- Pare i/o mare que està en deshabitació tabàquica en la visita inicial.

Si la resposta és positiva, i no compleix cap criteri d'exclusió, se li ofereix l'estudi.

Suggeriment per introduir el tema

Li importaria que li expliqui un estudi sobre tabaquisme passiu en infants, en què estem participant?

Es tracta d'un estudi que s'està portant a terme en centres de salut de tot Catalunya per conèixer el nivell d'exposició a l'aire contaminat pel fum de tabac en nadons de pares i/o mares que fumen.

En participar en aquest projecte heu de respondre unes preguntes sobre l'exposició al fum del tabac del seu nadó. Es tractarà de fer tres visites. Li donaria dia i hora per a la primera que té una durada d'uns 15-20 minuts. Les altres dues visites de seguiment, al cap de 3 i 6 mesos de la primera, les farem coincidir amb visites de revisió programades ja que només duraran uns 10 minuts. Per poder mesurar l'exposició al fum del tabac, a més de les preguntes, hem de recollir una mostra de cabells del seu bebè en la primera i en l'última visita.

Les dades que recollirem es tractaran amb absoluta confidencialitat i només s'utilitzaran per als objectius de la investigació.

Com ho veu? Té algun dubte? Hi vol participar?

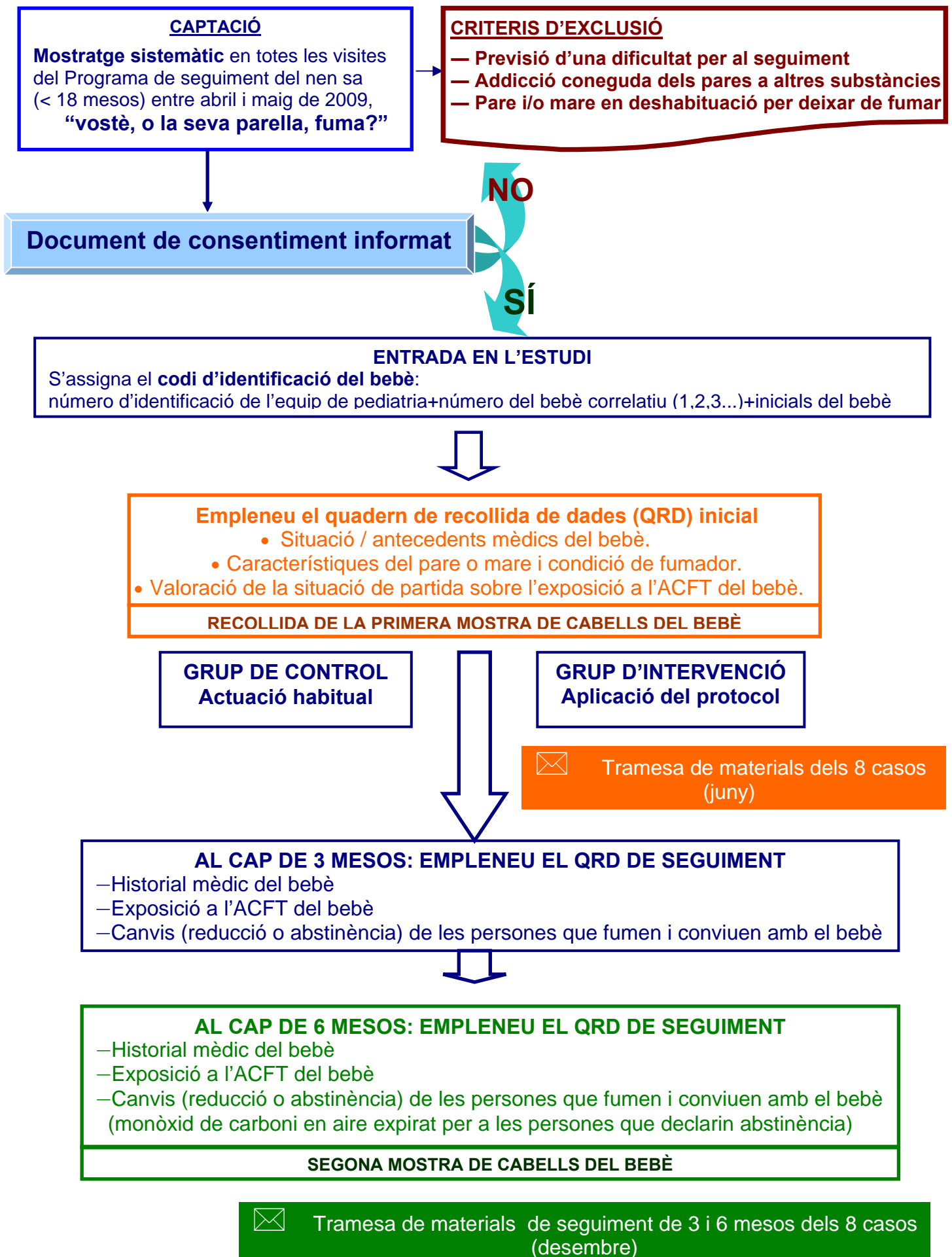
Si la resposta és positiva, i per tant vol participar en l'estudi, ha de signar el consentiment informat. Només una vegada signat es començarà l'entrevista i la recollida de la mostra de cabells. (Si vol consultar-ho a casa, s'ha de donar visita per un altre dia per signar el consentiment i començar l'estudi.)

1.2. Visites de seguiment

Del juliol al setembre de 2009: primera visita de seguiment al cap de 3 mesos de la primera: entrevista

De l'octubre al desembre de 2009: segona visita de seguiment al cap de 6 mesos de la primera: Entrevista— Segona mostra de cabells del nadó— Monòxid de carboni en l'aire expirat als progenitors que declarin abstinència durant l'estudi.

2. ALGORITME

3. PUNTS CLAU PER A LA RECOLLIDA DE DADES

1. Escriviu amb **bolígraf**.
2. Els fulls són autocopiadors. Posar el **cartró entre les pàgines** quan les ompliu.
3. Empleneu els camps amb lletra clara, **preferiblement en majúscules**.
4. Les caselles quadrades () s'han d'assenyalar amb creu, o un número, segons la pregunta.
5. En les preguntes en què s'ha de posar un número, si la persona esmenta un interval (p. ex. 4 o 5), cal preguntar-li, "més 4 que 5 o més 5 que 4?". Escriviu-hi la puntuació per què es decanti.
6. A les preguntes amb resposta *sí/no*, el **no no és buit**, sinó que s'ha de marcar la casella del no. Si no constarà com a buit, i per tant, com a *no sap/no contesta* (NS/NC).
7. **No utilitzeu mai líquid corrector**: si rectifiqueu una dada, **tatxeu-la completament** (que no es pugui identificar la creu, número o lletra) i marqueu-hi la correcta.
8. Els fulls informatius per **entregar al pare o la mare són el de consentiment informat (còpia groga) i el de nivell de nicotina** en els cabells i, per tant, estan disponibles en català i castellà.
9. El professional pot emplenar el consentiment informat, però correspon al **pare o la mare** (representant legal) **signar-lo i escriure-hi la data** en què accepta participar-hi, davant del professional, no se'l pot portar a casa per signar-lo.
10. Només **una vegada signat el full de consentiment informat** es pot començar l'estudi, emplenant el QRD i recollint una mostra de cabells.
11. **Codi**: s'assignarà un codi al bebè, que a partir d'aquest moment serà l'única identificació dels impresos i la informació relacionada amb l'estudi, per garantir la confidencialitat de les dades del pacient. Aquest **codi s'ha d'emplenar en tots els fulls del QRD**.

El codi es crea de la manera següent: els números de les cinc primeres caselles vindran donades per l'equip coordinador de l'estudi i corresponen al:

- número de grup (és assignat segons la regió sanitària i l'ABS)
- número d'equip (equips/UBA o professional participant)

El professional que fa l'entrevista ha d'assignar les cinc caselles següents: dues corresponen a l'**ordre d'inclusió** (número correlatiu) **del bebè**. Les tres últimes caselles corresponen a les **inicials del bebè** en l'ordre següent: nom, primer cognom i segon cognom. En cas que tingui un sol cognom, poseu una barra (/) en l'última casella.

Exemple: Núm. de grup: 113, núm. d'equip: 3, núm. de bebè: 15, i el bebè es diu Josep Maria Martín Jiménez. El codi és:

Codi del bebè:

1	1	3	0	3	1	5	J	M	J
Núm. de grup			Núm. d'equip		Núm. de bebè		Inicials del bebè		

12. Separeu els fulls blancs, però **aneu amb compte de no fer malbé les caselles negres de la part superior i inferior del full**. Envieu-nos els fulls dins d'un sobre amb una de les etiquetes del codi del nadó que us hem entregat. Conserveu les còpies (fulls grocs) sense separar-les del QRD, excepte la còpia (full groc) del consentiment informat que ja li heu entregat als pares. D'aquesta manera, les podreu consultar en qualsevol moment.
13. S'ha d'escriure **el codi del nadó en tots els fulls i fer l'enviament de tots els fulls** encara que el full no s'hagi emplenat, com ara el full del cuidador secundari.
14. Quan acabeu la visita, si podeu, indiqueu el motiu de la visita amb un **recordatori, flaix o alerta mèdica en la història clínica del nadó**. Així, podreu identificar al bebè conforme entra en l'estudi i recordar-ne els seguiments del protocol.
15. Per últim, una correcció: al QRD dels 3 i dels 6 mesos, a la pregunta 3: No ha fet visites hospitalàries, és erroni. El que vol dir és: **No ha fet visites d'AP de urgències o espontànies**.

4. PROTOCOL PER A LA RECOLLIDA DE LA MOSTRA DE CABELLS

Cal aplicar a tots els nadons participants en l'estudi BIBE, tant del grup de control com del grup d'intervenció, el protocol de recollida de mostres de cabells a la visita inicial i a la visita de seguiment del sisè mes de la primera.

Com cal recollir la mostra de cabells

- ✂ Talleu un grapat de cabells des de l'arrel (a prop del cuir cabellut) del gruix d'un llapis (pot ser de la part de la coroneta) amb unes tisores amb la punta roma.

Foto 1: **gruix a agafar**

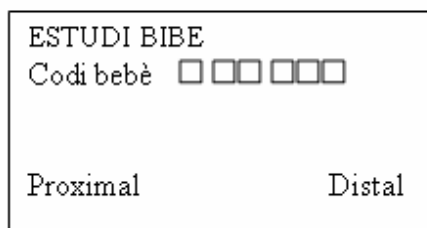
Foto 2: com retallar a prop del cuir cabellut

- ✂ Si el nen té els cabells molt curts o té pocs cabells, **se li poden tallar de més d'un lloc i ajuntar-los**, ja que és important el gruix. Quant a la longitud, amb un 1 cm i mig ja es pot recollir la mostra.

Un cop tallats els cabells, col·loqueu-hi els cabells en la cartolina que us hem proporcionat amb els materials de l'estudi (taronges per a la mostra inicial i verdes per a la mostra al cap de 6 mesos)

Sense doblegar

o Doblegueu amb els cabells a dins i poseu-hi dos clips.

La part de les arrels on hi ha marcat el punt **proximal** i les puntes dels cabells a la part **distal**. Enganxeu-los amb els **clips** que donem amb els materials.

NO FIXEU ELS CABELLS NI AMB CINTA ADHESIVA NI AMB CAP ALTRE MATERIAL ADHESIU

5. NOTES ACLARIDORES

1. **Les etiquetes** que teniu fetes (heu de tenir 3 fulls amb etiquetes) **només han d'anar als sobres** (el sobre gran on es posen els fulls blancs del QRD i el sobre petit amb la mostra de cabell). **Als QRD i als cartrons de recollida de mostra de cabell no s'han de enganxar mai les etiquetes**, sempre s'ha d'escriure a mà tot el codi, en canvi, a les etiquetes només heu d'afegir el codi del nadó i les sigles, ja que us donem fet el vostre codi.
2. Edat de captació fins els 18 mesos però millor **evitar els dos primers mesos del nadó** per no agafar a l'anàlisi del cabell, l'exposició fetal.
3. **Es poden agafar bessons**. Serien dos casos i ens hauríeu d'avisar per mail ja que el tindrem en compte a l'hora dels resultats.
4. Hi ha un **marge d'un mes** per realitzar les **visites de seguiment de 3 i 6 mesos**. Per exemple, si la visita inicial és el dia 15 d'abril i el 15 de juliol estem de vacances, podem donar-li visita per al 3 d'agost. Sempre intentant, això sí, que s'apropi el més possible al tercer i al sisè mes.
5. Recorda **d'avisar als pares** abans de la visita inicial **per tal que no tallin els cabells** als nadons abans de portar-ho a la visita programada d'inici.
6. És més correcta marcar amb un aspa (X) les caselles, encara que col·loquialment li diem creu.
7. L'únic **episodi ECAP** que es va comentar a una de les reunions i que hem trobat que tingui relació amb el tabaquisme passiu, és: Antecedents familiars de consum de tabac. Us ho comentem per si algú vol utilitzar-ho a la història clínica.
8. Podeu escriure **notes als fulls grocs** (còpies) que us quedeu amb vosaltres. **Als blancs** (originals) que ens envieu en el sobre, **no** es poden fer anotacions.
9. Sobre el nombre de germans, comptar els que conviuen només. Si són més de 3, ens passeu les edats per mail.
10. A la pregunta: si el nadó ha fet **lactància materna**, es considerarà que hagi fet **a casa**, no només en l'hospital abans de sortir. Us demanem, sisplau, que **apunteu davant el dubte** (si només va ser una setmana o dies) al full groc (còpia que us quedareu vosaltres) **el temps de lactància** per si us pregunten més endavant alguna cosa al respecte, poder saber-ho.
11. A la pregunta 47, sobre **Temps exposició en ambients tancats amb fum de tabac**, comptar les hores que està en un ambient amb fum de tabac **encara que en el moment que està el nadó no s'estigui fumant**. Per exemple, si el nadó va en el cotxe mitja hora diària per portar-ho a la guarderia i habitualment es fuma en el cotxe, encara que quan va el nadó no es fumi, s'ha d'afegir aquesta mitja hora diària.
12. Hem de ser prudents en dir que d'entrada, els **resultats de la nicotina en cabell es donaran de forma global** encara que intentarem demanar Beca FIS per aconseguir fer els anàlisi de cabell.